

# บทที่ 1

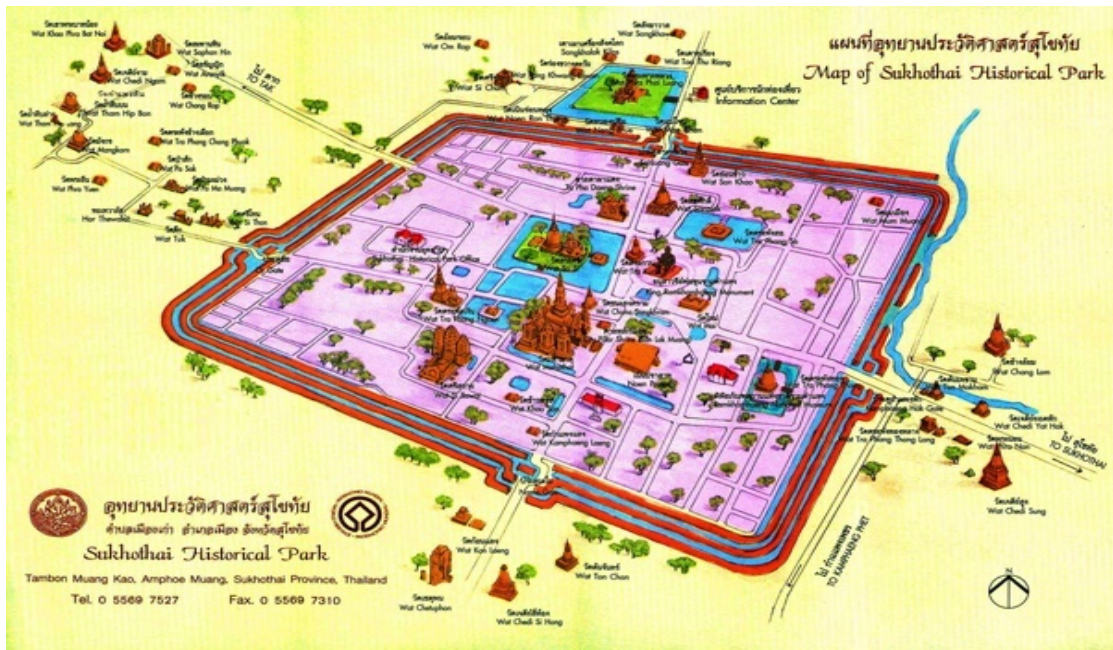
## บทนำ

### ความเป็นมาและความสำคัญ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายและมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามในเกือบทุกภูมิภาคของประเทศ การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวแบบดั้งเดิมหรือแบบประเพณีนิยมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการท่องเที่ยวมีส่วนในการช่วยรักษาคุณค่าเอกลักษณ์ของประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์และความเป็นมาอันยาวนาน ก่อกำเนิดวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ สืบต่อและพัฒนาผ่านกาลเวลาเรื่อยมาจนกระทั่งเป็นประเทศไทยในปัจจุบัน ภาคเหนือของประเทศไทยเป็นอีกภูมิภาคหนึ่งที่มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายโดยเป็นแหล่งอารยธรรมทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ยาวนานและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เช่น อาณาจักรสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) และล้านนาตะวันออก (แพร่ น่าน และพะเยา)

ปัจจุบันสุโขทัย ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชร เป็นเมืองโบราณที่ปรากฏร่องรอยหลักฐานของอารยธรรมอันรุ่งเรืองในอดีต สะท้อนให้เห็นภาพของอาณาจักรสุโขทัยในความเป็น “รุ่งอรุณแห่งความสุข” เป็นต้นกำเนิดของประวัติศาสตร์ชาติไทยที่ได้พัฒนาเป็นรัฐสำคัญของภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 18-20 เป็นเวลานานประมาณ 200 ปี ด้วยความโดดเด่นนี้เองส่งผลให้เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวารได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาให้เป็นอุทยานประวัติศาสตร์และได้รับการขึ้นทะเบียนไว้ในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลก เมื่อปีพุทธศักราช 2534 ด้วยคุณค่าความโดดเด่นตามเกณฑ์มาตรฐาน ดั้งข้อที่ 1 และข้อที่ 3 ดังนี้ เป็นตัวแทนในการแสดงผลงานชิ้นเอกที่จัดทำขึ้นด้วยการสร้างสรรค์อันชาญฉลาดของมนุษย์และเป็นที่ยืนยันถึงหลักฐานของวัฒนธรรมหรืออารยธรรมที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันหรือว่าที่สาบสูญไปแล้ว

โบราณวัตถุสถานที่ปรากฏอยู่ในเมืองประวัติศาสตร์ทั้ง 3 เมืองนี้แสดงให้เห็นถึงผลงานสร้างสรรค์อันล้ำเลิศของมนุษย์ ความงดงามอลังการของสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมสุโขทัย เป็นต้นแบบที่ส่งอิทธิพลให้ศิลปกรรมไทยในระยะต่อมา ความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะของเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์และพระพุทธรูปลีลาเป็นสิ่งยืนยันถึงความสำเร็จของศิลปกรรมไทยยุคแรกนี้ได้เป็นอย่างดี พื้นที่เมืองประวัติศาสตร์ทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ สุโขทัย ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชร ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พุทธศักราช 2504 โดยมีกรมศิลปากรเป็นหน่วยงานบริหารจัดการและควบคุมดูแลให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ ในการนี้กรมศิลปากรได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีให้ดำเนินการจัดทำแผนการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์ทั้ง 3 แห่ง ในรูปของอุทยานประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ที่ได้รับการคุ้มครอง อนุรักษ์ และพัฒนาอย่างเหมาะสมและสามารถดำรงคุณค่าความเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาติไว้ตลอดไป



ภาพที่ 1.1 โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย  
ที่มา หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ (2559)

อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสุชนาลัย และกำแพงเพชร ในปัจจุบันได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ มีลักษณะการใช้พื้นที่ทั้งส่วนที่เป็นโบราณสถานที่ได้รับการดูแลโดยกรมศิลปากร และพื้นที่ข้างเคียงซึ่งที่อยู่อาศัยของชุมชนท้องถิ่น โดยกำหนดและจัดสรรการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างชัดเจน รวมทั้งควบคุมสิ่งก่อสร้างและการใช้ประโยชน์ในพื้นที่โดยคณะกรรมการพิจารณาการอนุญาตให้ปลูกสร้างอาคารและใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตโบราณสถาน ร่วมกันพิจารณาเพื่อนำเสนอความเห็นต่ออธิบดีกรมศิลปากรผู้อำนาจในการอนุญาต ปัจจุบันชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์เริ่มขยายตัวพร้อมๆ กับการพัฒนาที่ไม่สอดคล้องกับแนวทางของเมืองประวัติศาสตร์และเป็นเมืองมรดกโลก เช่น การสร้างอาคารสิ่งก่อสร้างต่างๆ ขึ้นภายในเขตเมืองเก่า ตลอดจนบดบังทัศนียภาพ หรือสภาพภูมิทัศน์ ทำให้ขาดความสง่างามและคุณค่าของโบราณสถาน รวมทั้งการขาดหน่วยงานที่ต้องดำเนินการด้านอนุรักษ์ การอย่างพอเพียง ดังนั้น จึงต้องสร้างความเข้าใจแก่ประชาชน ให้ตระหนักในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม และช่วยกันดูแลรักษาให้เป็นมรดกที่ทรงคุณค่าตกทอดไปสู่อนุชนรุ่นหลังสืบไป



ภาพที่ 1.2 อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร  
ที่มา: หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ (2559)

อาณาจักรล้านนา คือ ราชอาณาจักรของชาวไทยวนในอดีตที่ตั้งอยู่บริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ตลอดจนถึงสองปีนนา เช่น เมืองเชียงใหม่ (จังหวัด) มณฑลยูนนาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของพม่า ฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือของแม่น้ำสาละวิน ซึ่งมีเมืองเชียงตุงเป็นเมืองเอก ฝั่งตะวันตกแม่น้ำสาละวิน มีเมืองน่านเป็นเมืองเอก และ 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่านและแม่ฮ่องสอน โดยมีเมืองเชียงใหม่เป็นราชธานี มีภาษา ตัวหนังสือ วัฒนธรรม และประเพณีเป็นของตนเอง ต่อมาถูกปกครองในฐานะรัฐบรรณาการของอาณาจักรตองอู อาณาจักรอยุธยาและอาณาจักรอังวะ จนสิ้นฐานะอาณาจักร กลายเป็นเมืองส่วนหนึ่งของอาณาจักรอังวะในราชวงศ์นยองยานไปในที่สุด

อาณาจักรล้านนามีอารยธรรมล้านนาที่สืบต่อมา ได้แก่ ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิตของผู้คน ประเพณีที่น่าสนใจ โดยเฉพาะล้านนาตะวันออก ได้แก่ จังหวัด พะเยา แพร่ น่าน ที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม และมีชายแดนติดกับประเทศ สปป. ลาว



1,000-3,000 บาท/คืน อย่างไรก็ตาม ภาคเอกชนได้เตรียมแผนที่จะดึงนักท่องเที่ยวจากจีนที่เข้ามาทำธุรกิจในช่วงไฮเซบูรี สปป. ลาว เข้ามาท่องเที่ยวเชื่อมโยงน่านผ่านด่านห้วยโก๋น เข้ามาจับจ่ายใช้สอยในน่าน เพราะเป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อสูง รวมทั้งจะร่วมกับจังหวัดเชียงใหม่ดึงนักท่องเที่ยวจีนเชื่อมโยงเส้นทางเชียงใหม่-น่าน-สปป. ลาว นางสาวภัทรอนงค์ ณ เชียงใหม่ ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานแพร่ ดูแลรับผิดชอบ แพร่ น่าน อุตรดิตถ์ กล่าวว่า ปี 2556 มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวน่าน 600,000 คน รายได้ 1,700 ล้านบาท แบ่งเป็นสัดส่วนนักท่องเที่ยวในประเทศ 95% ต่างชาติ 5% และในปี 2557 ตั้งเป้าจำนวนนักท่องเที่ยวเติบโต 15% โดยจะเพิ่มสัดส่วนต่างชาติเพิ่มขึ้นเป็น 20% โดยเฉพาะตลาดยุโรปที่นิยมมาท่องเที่ยวสุโขทัยและเชียงใหม่ ซึ่งพยายามที่จะเชื่อมโยงมายังจังหวัดน่านด้วย ส่วนตลาดในประเทศจะมีสัดส่วน 80% ทั้งนี้ แม้ว่าตลาดในประเทศจะเผชิญภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว และปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง แต่นักท่องเที่ยวจะยังคงเดินทางท่องเที่ยวหนีปัญหาในน่านในเมืองใหญ่ ซึ่งเป็นโอกาสของจังหวัดน่านเพราะเป็นเมืองที่สงบเงียบ ปัจจุบันวันพักเฉลี่ยคนไทย 2 คืน ใช้จ่าย 1,200 บาท/คน/วัน นักท่องเที่ยวต่างชาติพัก 4 วัน ใช้จ่าย 1,700 บาท/คน/วัน ขณะที่บริษัททัวร์ก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปัจจุบัน (ข่าวสดออนไลน์, 2557)

นอกจากนี้ยังมีการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมและโลจิสติกส์ระหว่างบ้านฮวก จังหวัดพะเยา ไปยังแขวงไซบูรี สปป. ลาว ซึ่งจะทำให้เกิดเส้นทางคมนาคมและแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่สามารถเชื่อมโยงการเดินทางของทั้งสองประเทศ





เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 (แพร่ น่าน พะเยา เชียงราย) มีความโดดเด่นด้านสถานที่ท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยว ที่มีศักยภาพจำนวนมาก และมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวอยู่ในระดับที่สูง แต่ ยังไม่ได้รับการสนับสนุนให้มีการท่องเที่ยวที่หลากหลายจากทุกภาคส่วน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด เชียงราย พะเยา แพร่และ น่าน จึงจัดทำแผนงานโครงการ แข่งขันจักรยานทัวร์ ออฟ ล้านนา ตะวันออกขึ้น เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 ให้มีความหลากหลาย และชัดเจนยิ่งขึ้นอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

**ภาพที่ 1.4** โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวล้านนาตะวันออก  
ที่มา: ยุทธศาสตร์หอการค้ากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน (2555, น. 2)

จากเหตุผลดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอาณาจักรสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) และล้านนาตะวันออก (พะเยา น่าน แพร่) และประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มประชาคมอาเซียน

#### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวของอาณาจักรสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) และล้านนาตะวันออก (แพร่ น่านและพะเยา) และอาณาจักรล้านช้าง (หลวงพระบาง สปป. ลาว)

#### ขอบเขตการวิจัย

1. การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อารยธรรมล้านนาและสุโขทัย
2. การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อารยธรรมล้านนาและสุโขทัย กับอารยธรรมล้านช้างแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว)

## คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

**การพัฒนาการท่องเที่ยว (Tourism development)** หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมไปด้วยกัน โดยที่มีชุมชนและสังคมได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

**เส้นทางการท่องเที่ยว (Tourism route)** หมายถึง การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) และล้านช้าง (หลวงพระบาง) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

**แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical attraction)** หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ รวมถึงเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ชุมชนโบราณ วัด พิพิธภัณฑสถาน สิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรม

**อารยธรรมล้านนา** หมายถึง ความเจริญทางวัฒนธรรมของอาณาจักรล้านนา ซึ่งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ประกอบไปด้วยจังหวัด พะเยา แพร่ และน่าน

**อารยธรรมสุโขทัย** หมายถึง ความเจริญทางวัฒนธรรมของอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งประกอบไปด้วยจังหวัด สุโขทัย และกำแพงเพชร

**อารยธรรมล้านช้าง** หมายถึง ความเจริญทางวัฒนธรรมของอาณาจักรล้านช้าง ซึ่งประกอบไปด้วยแขวงหลวงพระบาง สปป. ลาว

## ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

### 1. ด้านวิชาการ

- 1) ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อารยธรรมล้านนาและสุโขทัยกับประเทศ สปป. ลาว
- 2) ได้เส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อารยธรรมล้านนาและสุโขทัยกับประเทศ สปป. ลาว
- 3) ได้แนวทางในการในการทำการตลาดเส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อารยธรรมล้านนาและสุโขทัยกับประเทศ สปป. ลาว

### 2. ด้านเศรษฐกิจ/พาณิชย์

เส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อารยธรรมล้านนาและสุโขทัยกับประเทศ สปป. ลาว ทำให้เกิดเส้นทางการท่องเที่ยวใหม่ที่จะให้มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เช่น การลงทุนพัฒนาที่พักแรม โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร สิ่งอำนวยความสะดวกทำให้เกิดการจ้างงานต่างๆ เกิดขึ้น ทำให้เกิดการกระจายตัวของระบบเศรษฐกิจดีขึ้น

### 3. หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานประจำจังหวัด พะเยา แพร่ น่าน สุโขทัย และ  
กำแพงเพชร
- โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร
- บริษัทนำเที่ยว ได้เส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์  
อารยธรรมล้านนาและสุโขทัยกับ สปป. ลาว
- มหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษา
- สมาคมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)